

V hlavní roli důvěra

Anotace:

Žáci se zabývají tématem důvěry na osobní úrovni až po úroveň důvěry v demokracii. Společně se zamýšlejí nad tím, které faktory důvěru v demokracii posilují a které oslabují.

Cíle:

- Žák oceňuje hodnotu důvěry jako nezbytné podmínky pro utváření vztahů mezi lidmi a pro fungování demokracie.
- Žák vnímá a respektuje pestrost názorů a argumentů v diskusi s ostatními a reaguje svými vlastními příspěvky.

Věk: 15–19 let

Předpokládaný čas: 45 minut

Vzdělávací oblasti a obory pro gymnázia:

Člověk a společnost (Občanský a společenskovědní základ)

Vzdělávací oblasti pro střední odborné školy:

Občanský vzdělávací základ

Témata:

důvěra, demokracie

Metody a formy práce:

prvky metodického přístupu Filozofie pro děti

Pomůcky:

nastříhané otázky (Příloha 1), nastříhané sady výroků podle počtu skupin (Příloha 2)

Poznámka: pro provedení aktivity je vhodné uspořádat učebnu se sezením v kruhu bez stolů, tedy tak, aby na sebe všichni viděli a mohli se volněji pohybovat po místnosti.

Postup

EVOKACE

- Řekněte žákům, že nyní se budou moci po určitý čas volně pohybovat po třídě. Úkolem každého žáka přitom bude nejprve si vylosovat lístek s otázkou (Příloha 1) a následně se potkat ve dvojici s někým dalším, získat odpověď na danou otázku a zároveň odpovědět na otázku, která mu bude položena. Poté si dvojice lístečky vymění a pokračují s novou otázkou k dalším spolužákům. Cílem není v tuto chvíli rozvíjet hlubší diskusi, ale získat v rámci třídy co nejširší paletu odpovědí „ano“, „ne“, popř. „nevím“.
- Po uplynutí 5 minut požádejte žáky, aby se posadili do kruhu a sdíleli se spolužákem po pravé ruce, co v rámci dotazování zjistili o druhých a o sobě. Při sdílení by měli zachovat anonymitu odpovědí.
- Požádejte žáky, ať se spojí do čtveřice a nechte je odhalit téma, které dané otázky spojuje, a to tak, že sami vymyslí otázku podobného charakteru. Otázky následně sdílí s ostatními a společně pojmenují téma hodiny, kterým je důvěra. Žáci mohou pochopitelně přijít i s příbuznými tématy, které v nich otázky evokují, např. *důvěryhodnost, důvěřivost, víra, sebedůvěra*.

Poznámka

Pokud nemáte dostatek času, stačí, když žáci odhalí téma bez vymýšlení dalších otázek.

Žáci také mohou přijít s námitkou, že některé otázky s tématem nesouvisí. Zkuste pak společně dohledat, jak by např. otázka „Jsi aktivním uživatelem některé ze sociálních sítí?“ mohla souviset s důvěrou. Jednou z odpovědí může být, že jde o důvěru v to, že informace, které o sobě na síti prozrazují, nebudou nikým zneužity.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU INFORMACÍ

- Představte žákům, že sociální vědy rozlišují tři druhy důvěry – *sebedůvěru*, *interpersonální důvěru* a *systémovou důvěru* (tj. důvěru v konkrétní instituce zajišťující fungování systému i důvěru v abstraktní, např. politické, systémy). K představení můžete využít část pořadu Fokus Václava Moravce z 2. 8. 2018. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11054978064-fokus-vaclava-moravce/218411030530007/obsah/647714-definice-duvery>. Pro ilustraci nechte žáky k jednotlivým typům důvěry připojit některé z předchozích otázek a sdělte jim, že důvěra je významným tématem právě i pro demokracii a vy se dnes budete věnovat hledání jejich vlastního pohledu na demokracii.
- Jednu z otázek, pomocí které čeští výzkumníci zkoumají míru důvěry v demokracii, si můžete prakticky vyzkoušet. Požádejte žáky, aby se rozmístili podle toho, který postoj je jim bližší. Zda je to tvrzení:
 - » „Demokracie je lepší než jiný způsob vlády.“;
 - » nebo tvrzení: „Za určitých okolností může být autoritativní vládnutí lepší.“;
 - » nebo „Pro člověka jako já je jedno, jestli žije v demokratickém, nebo nedemokratickém státě.“
- Jakmile jsou žáci rozdělení, vyzvěte je, aby si navzájem představili argumenty podporující jejich volbu. Tedy, proč se rozhodli právě pro danou odpověď. Zároveň nabídněte žákům možnost změnit své místo v případě, že by je některý z argumentů přesvědčil přejít k jiné skupině. Na závěr požádejte žáky, zda mohou uvést, který z argumentů je nejvíce zaujal a proč.
- Jak vyplývá z výzkumů uvedených v textu D. Prokopa „Nerovnosti a důvěra v demokracii“ (viz s. 51–56), převažuje v ČR v současné době množství lidí nespokojených a zklamáných lokálním fungováním demokracie nad spokojenými lidmi. Jedním z důsledků tohoto stavu je příklon lidí k podpoře stran prosazujících autoritářské formy vládnutí. Důvěra

v demokracii je důležitým předpokladem pro stabilitu demokracie. Je proto důležité zamyslet se nad tím, které faktory důvěru v demokracii spíše posilují a které oslabují. Společně se zamyslete nad některými faktory (životní úroveň, vzdělání) ovlivňujícími důvěru lidí v demokracii. Které další faktory důvěru v demokracii ovlivňují (např. míra korupce, nezávislost médií)? Podrobněji se tématu věnuje následující lekce.

- Požádejte žáky, aby se rozdělili do skupin po cca 5–6 lidech. Úkolem každé skupiny bude společně seřadit situace (Příloha 2) na škále od těch, které posilují důvěru lidí v demokracii, po ty, které na ni mají spíše negativní vliv. Sdělte žákům, že aktivita nemá jedno správné řešení – záleží nyní na jejich pohledu a způsobu hodnocení. Pravidlem je pouze to, že by výroky měly mít ve finále jasné pořadí, na kterém se skupina shodne, a skupina by měla být schopná podložit svou volbu argumenty či důvody, proč se takto rozhodla.
- Po uplynutí času si žáci vytvořené škály navzájem představí, a pokud máte dostatek času, mohou se pokusit o sestavení jedné společné škály.

REFLEXE

- V závěru hodiny požádejte žáky o krátkou reflexi. Nechte je vytvořit dva soustředné kruhy tak, aby každý měl před sebou jednoho partnera. Položte jim společnou otázku: *Co konkrétně by se změnilo ve tvém životě, kdybys nemohl/a nikomu důvěřovat?* a požádejte je, aby odpověď sdíleli ve dvojici. Následně vyzvěte žáky stojící ve vnějším kruhu, aby se posunuli o jedno místo doprava a položte skupině druhou otázku: *Co konkrétně by se změnilo ve tvém životě, kdyby většina lidí ztratila důvěru v demokracii?*

Zdroje:

- PROKOP, Daniel. Nerovnosti a důvěra v demokracii. *Bohouš a Dáša: Demokracie pod lupou*. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2019, s. 51–56.
- Fokus Václava Moravce. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11054978064-fokus-vaclava-moravce/218411030530007/obsah/647714-definice-duvery>, ze dne 2.10.2018, Česká televize.

Příloha 1

Věříš, že když někdo spáchá v ČR trestný čin, bude spravedlivě potrestán?



Poslal/a jsi (nebo poslal/a bys) něco cenného v balíku poštou?



Věříš, že když svěříš kamarádovi/kamarádce tajemství, tak ho neprozradí?



Věříš, že když se jako třída domluvíte na dodržování pravidel, budete je všichni dodržovat?



Věříš, že politická strana, kterou bys (jsi) volil/a, dodrží v případě zvolení předvolební sliby?



Věříš, že politické strany dodrží předvolební sliby?



Piješ bez obav vodu z kohoutku?



Věříš, že v případě nebezpečí nebo ohrožení stát dokáže ochránit své občany?



Věříš, že u vás ve škole funguje systém spravedlivého hodnocení žáků?



Věříš, že když přispěješ na humanitární sbírku, peníze budou použity na správný účel?



Věříš, že když se ocitneš ve složité situaci, rodina a přátelé ti pomohou?



Věříš, že budeš mít v budoucnu vlastní důstojné bydlení, rodinu a dostatek peněz pro její zajištění?



Věříš, že můžeš ovlivnit něco na tom, jak funguje vaše škola?



Věříš, že nebudeš nijak postihován/a za účast na demonstraci, která neporušuje platné zákony?



Máš pocit, že se můžeš ve svém okolí plně spolehnout alespoň na tři lidi?



Existuje někdo, komu jsi svěřil/a nějaké své tajemství?



Necháváš na ulici nezamčené kolo?



Věříš, že když požádáš na ulici cizího člověka o pomoc, tak ti pomůže?



Důvěřuješ tomu, že ti v případě zranění či nehody bude poskytnuta včasná a odborná pomoc?



Máš nebo chystáš se mít účet v bance?



Požádal/la jsi někdy na ulici cizího člověka o pomoc?



Věříš sám/ sama sobě?



Jsi aktivní na některé ze sociálních sítí?



Věříš, že současná vláda byla zvolena legitimním způsobem?



Věříš, že můžeš změnit něco ve svém okolí?



Věříš, že policie jedná nezávisle na politicích či jiných vlivových skupinách?



Věříš, že vždy můžeš říkat, co si skutečně myslíš?



Věříš, že lidé vstupují do politiky s čestnými úmysly?



Existuje politik/politicka, které/mu věříš více než ostatním?



Věříš, že skupina lidí má šanci ovlivnit politickou situaci v zemi?



Věříš, že dobrý občan by měl pozorně sledovat a hlídat činnost vlády?



Věříš tomu, že má smysl vstupovat do politiky?



Myslíš si, že aby byl člověk dobrým občanem, je důležité pomáhat lidem v ČR, kteří se mají hůře než ty?



Myslíš si, že aby byl člověk dobrým občanem, je důležité pomáhat lidem v zahraničí, kteří se mají hůř než ty?



Myslíš si, že k demokracii patří, aby vládní instituce respektovaly menšiny?



Příloha 2

NOVÝM ZÁKONEM JE PŘIJATA POVINNOST STÁTNÍCH ÚŘADŮ A VLÁDY ZVEŘEJŇOVAT SMLOUVY S DODAVATELI ZAKÁZEK.



ČLEN VLÁDY PŘIZNÁ, ŽE OBVINĚNÍ Z NEVĚRY JSOU OPRAVNĚNÁ, VEŘEJNĚ SE OMLUVÍ, ALE Z FUNKCE NEODSTOUPÍ.



VELKÁ ČÁST SPOLEČNOSTI SE OCITÁ V EXEKUCI A NENÍ SCHOPNÁ SVÉ DLUHY SPLÁCET. LIDÉ SE CÍTÍ BEZMOCNÍ A FRUSTROVANÍ.



ZASTUPITELSTVO OBCE ZVE PRAVIDELNĚ SVÉ OBČANY NA ZASEDÁNÍ.



ČLEN VLÁDY JE OBVINĚN Z KORUPCE A POSLANECKÁ SNĚMOVNA HO VYDÁ K TRESTNÍMU STÍHÁNÍ. POLITIK ODMÍTÁ REZIGNACI.



ČLEN VLÁDY JE PODEZŘELÝ Z KORUPCE. NA SVOU FUNKCI REZIGNUJE.



MÉDIA INFORMUJÍ O PŘÍPADECH PODEZŘELÉHO FINANCOVÁNÍ POLITICKÉ STRANY. SVÁ ZJIŠTĚNÍ PODKLÁDAJÍ DŮKAZY.



VLÁDA PŘIJME OPATŘENÍ ZVYŠUJÍCÍ ROZVOJ V KRAJÍCH S NEJVYŠŠÍ MÍROU NEZAMĚSTNANOSTI.



POLITICKÁ STRANA PODNĚCUJÍCÍ RASOVOU NESNÁŠENLIVOST USPĚJE VE VOLBÁCH DO PARLAMENTU.



VE ŠKOLÁCH JE POVINNĚ ZAVEDENA MEDIÁLNÍ VÝCHOVA.



V ZEMI EXISTUJE DOSTATEK NEZÁVISLÝCH MÉDIÍ.



VRCHNÍ SOUD OZNÁMÍ, ŽE PŘÍPAD KORUPCE BYL ÚSPĚŠNĚ UZAVŘEN A ODSOUZENÍ NASTUPUJÍ VÝKON TRESTU.



CELOSTÁTNÍ MÉDIA VLASTNÍ LIDÉ SVAZBAMI NA VYSOCE POSTAVENÉ POLITIKY. ZPRAVODAJSTVÍ JE PROKAZATELNĚ JEDNOSTRANNÉ.

